
Értékek és örökség – A közösség ünnepe

I.

FARKAS REBEKA

V. Magyar Értékek Napja

– A nemzeti örökség közös ünnepe

A magyar nemzeti értékek ünnepe idén újra megtöltötte a Szent István Bazilika előtti teret élettel, zenével, hagyományokkal és a közösség erejével. 2025. szeptember 13-án, immár ötödik alkalommal rendezték meg Budapesten a Magyar Értékek Napját, amely a Kárpát-medence magyarságának szellemi és tárgyi örökségét hivatott bemutatni és ünnepelni. A rendezvény a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetsége, a Hungarikum Bizottság és a Lakiteleki Népfőiskola Alapítvány partnerségével, a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával és a Nemzeti Művelődési Intézet koordinálásával. A Magyar Értékek Napja 2013-ban indult útjára, hagyományteremtő szándékkal. Az első eseményt a Szent István Bazilikában és az előtte lévő téren rendezték meg, majd 2015-ben és 2017-ben ugyanezen a helyszínen folytatódott a programsorozat, 2019-ben pedig a Pesti Vigadó adott otthont a rendezvénynek. A cél mindvégig az volt, hogy a magyar közösségek, értéktárak és hagyományörző csoportok találkozási lehetőséget kapjanak, és bemutatassák mindazt, amit értékként őriznek. Az értéktárak és a közösségi kultúra e találkozási pontja az évek során valódi ünnepévé nőtte ki magát, amely a nemzeti identitás és a kulturális sokszínűség ünnepléséről szól.

RENDRAGYÓ ORSZÁGJÁRÁS

A jubileumi, ötödik Magyar Értékek Napja szimbolikus módon tért vissza eredeti helyszínére, a Bazilika elé, ahol már kora reggeltől érezhető volt az ünnepi hangulat. A nap a hagyományokhoz hűen ökumenikus terményáldással vette kezdetét a Bazilika falai között, ahol a magyar föld gazdagságát és a teremtett világ bőségét jelképező terménykosarakat áldották meg a katolikus, református és evangélikus egyházak képviselői. A szertartást élőben

közvetítették a Szent István téren felállított kivetítőn, így minden látogató részese lehetett ennek a meghitt, felemelő pillanatnak. Az áldás után a népviseletbe öltözött párok és a vármegyei küldöttek ünnepélyes rendben vették a megáldott terménykosarakat a Bazilika előtti téren felállított Értéktérképhez, ahol minden vármegye a saját helyén helyezte el kosarát – egy szimbolikus gesztusban összefonva a Kárpát-haza minden szegletét.

A délelőtti órákban tartották az ünnepi megnyitót, ahol V. Németh Zsolt miniszteri biztos, Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár és dr. Pesti Imre, a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetségének elnöke köszöntötték a résztvevőket. A beszédekben egyaránt hangsúlyt kapott a magyar értékek védelmének és továbbadásának fontossága, valamint az, hogy a nemzeti érték nem pusztán örökség, hanem élő, közösségi erő, amely meghatározza a jelenünket és jövőnket is.

A nap folyamán a Szent István tér igazi szabadtéri fesztiválhellyé változott. A tizenkilenc vármegye és a külföldi nemzetiségek saját faházakban mutatták be kincseiket: kézműves portékákat, népművészeti alkotásokat, gasztronómiai különlegességeket és helyi hagyományokat. Annak, aki végigjárta ezeket a pavilonokat, olyan élményt adott, mintha egyetlen napon bejárta volna az egész országot. Bács-Kiskun standján például kalocsai hímzések, halasi csipkék és bajai halászlé várták a látogatókat, míg Baranyában busómaszkok, ormánsági kerámiák és villányi borok idézték meg a megye hangulatát. Borsod-Abaúj-Zemplén kosarában szerencsi csokoládé és tokaji aszú, Hevesben egri bor, palóc szőttes és boldogi fűszerpaprika, Vasban pedig kőszegi sör, velemi gesztenye és fazekasmunkák képviselték a helyi identitást.

A külhoni magyarság értéktárai – Erdély, Felvidék, Vajdaság, Muravidék, Kárpátalja és a burgenlandi magyar közösségek – mind hozzátették saját színeiket a közös palettához: pálinkát, lekvárt, hímzést, nemezt és könyveket hozva a határon túli magyar világ kincseiből.

A MAGYAR TÁJ ÉS AZ EMBERI MUNKA SZIMBÓLUMAI

A terménykosarak mindegyike önálló történetet mesélt el. Békés vármegye kosarában házi szárasztészta, szilvalekvár és akácméz idézte meg az alföldi gazdagságot, Győr-Moson-Sopronban pedig a Szigetköz vize, a soproni kékfrankos és a Cserpes sajt vitte tovább a vidék ízeit. Pest vármegye a toalmási kolbász, Nyakas bor, Szobi szörp és vecsési pogácsa válogatásával jelentkezett, míg Zala vármegye lakodalmas cukorperece, túszeszentszépi lisztje és tündérvárosi gyümölcsjei a zalai vendégszeretetet testítették meg. Ezek a kosarak nem pusztán díszek voltak, hanem a magyar táj, az emberi munka és a hagyomány méltó szimbólumai: kézzel fogható üzenetek arról, hogy az értékek megőrzése mindannyiunk felelőssége.

A délben elhangzó népdaléneklési rekordkísérlet a nap egyik legmeghatóbb pillanata volt. Több százan énekeltek együtt a téren, Szalonna és Bandája zenei kíséretével, megmutatva, hogy a közös dallam valóban összeköti a nemzetet. A koncertet követően a zenekar önálló fellépése töltötte meg a teret életörömmel és muzsikával – a népzenei hagyományok és a kortárs előadásmód harmonikus találkozása ez, amely egyszerre szól a szívhez és az emlékezethez.

A délutáni órákban a színpadot a Nemzeti Művelődési Intézet TehetségPaletta Programjának fiatal fellépői vették birtokba. A Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéből érkező NEMO Zenekar friss lendülettel hozta el a kortárs ifjúsági kultúra és a népzenei örökség találkozását, míg a Miskolci Animus Csengettyű Együttes és a Szironta Együttes varázslatos harangjátéka különleges zenei világot teremtett a tér közepén.

A HAGYOMÁNY A JÖVŐ ÍRÁNYTÚJE

A Cuharé Néptáncgyűttes fergeteges tánca a jászági hagyományokat idézte, az Irinyi Ifjúsági Fúvószenekar Balatonfűzfőről érkezve töltötte meg fúvós muzsikával a Bazilika előtti teret. A délután egyik kiemelt fellépője dr. Terék József tárogatóművész volt, aki hungarikum hangszerén adott lélekemelő koncertet, majd a Sárpilis Gerlice madár Hagyományörző Néptáncgyűttes és a Vas vármegyéből érkezett Bel Canto Énekegyüttes zárta a programot. A nap végén az Értéket Tisztán Egyesület Néptánc csoport előadása tette fel a pontot a közös ünnepre, táncban, dallamban és közösségi élményben egyaránt.

Mindeközben a téren a látogatók a Hagyományok Háza kézműves foglalkozásain próbálhatták ki a szalmafonást, a fonalfigurák készítését és más népi technikákat, a gyerekeket pedig a Hungarikum Játsszóter és a Községi Mesefaház várta. Utóbbiban a Nemzeti Művelődési Intézet országos „Közöségi Mesék” programjának meséi elevenedtek meg bábok, illusztrációk és játékok formájában – minden vármegye egy-egy saját történettel képviseltette magát, így a gyerekek is aktív részeseivé válhattak a közös kulturális élménynek.

Az V. Magyar Értékek Napja minden elemében a közösségről, a hagyományról és az összetartozásról szólt. A terménykosarak, a népdalok, a kézműves foglalkozások, a fiatal tehetségek és a határon túli magyar közösségek mind azt üzenték: az értékeink nem vitrinekbe valók, hanem élők, megélhetők és továbbadhatók. Ez az ünnep arra emlékeztetett, hogy a hagyomány nem a múltba fordulás, hanem a jövő iránytűje – és ha közösen őrizzük, akkor továbbra is gazdagító erő marad mindannyiunk életében. A nap végén, amikor elcsendesedett a tér, a látogatók szívében ott maradt az érzés: Magyarország valóban egyetlen nagy közösség, amelyet a közös értékek, a dal és a hit tartanak össze.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

Értékeinkben él a nemzet

Az V. Magyar Értékek Napján elhangzott beszédében ZávoGYÁN Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára a magyar értékek időtállóságáról és a közösségi összetartozás erejéről fogalmazta meg gondolatait.

“Érték. Egy szó, amelyet mindennapjainkban oly gyakran, oly sokféle helyzetben használunk, mégsem veszített a jelentéséből. Pedig manapság egyre gyakrabban hangzik el az „értékválság” szó, mintha ez lenne korunk ítélete önmaga fölött, s kimondásával mintha engedélyt adnánk magunknak a kesergésre, a jövőtől való félelemre. Ez a gondolkodásmód azonban tévút. Az értékek ugyanis – köszönik szépen – rendben vannak. Mert ami egyszer értéként megszületett, az az is marad. Válságba legfeljebb a világ kerülhet, amely körülveszi őket, pontosabban maga az ember, az ő figyelme, érdeklődése, hozzáállása, akarata és igénye. Az értékek állandóak és türelmesek: várják, hogy újra felfedezzük, megismerjük, és legfőképp megéljük őket.

Mindaz, amit eleink szeretettel, tudással, türelemmel és verejtékkel teremtettek, nem múlt emlék, hanem élő örökség. Ősi idők óta ott él bennünk ez az elemi ragaszkodás, a szellemi és lelki túlélés ősi ösztöne, amely nemzedékek során át öröklődött tovább. A közös értékek egészen különleges, szinte kézzelfogható kohéziós erőt hordoznak: közösségeket tartanak egyben, és alapjaiban határozzák meg, miként teremtünk, ismerünk fel és őr-zünk meg értékeket. Ha valóban felelősen gondolkodunk nemzetünk jövőjéről, akkor erkölcsi kötelességünk, hogy ezek feltárását, megőrzését és továbbadását intézményes formában is támogassuk.

A Magyar Értékek Napja a találkozás ünnepe, találkozás önmagunkkal, egymással, nemzettestvéreinkkel, kincseinkkel és örökségünkkel. Ez a nap a mi közös, kifogyhatatlan terménykosarunk, amelyben ott rejlik mindaz, amit magyarként fontosnak tartunk: ami megtart, ami lelket ad, ami összeköt. Ha belenézünk ebbe a képzeletbeli kosárba, kincsekre lelünk, ízekre, illatokra, dallamokra, színekre és történetekre. Vegyük kézbe ezeket a kincseket, éljük át, ízleljük meg, és vigyük magunkkal haza – szívünkben és lelkünkben –, mert az értékek megőrzése és továbbadása mindannyiunk feladata, közös felelőssége. Mert az értékek nem a múzeumok poros vitrinjeiben élnek. Ott vannak a táncosok lábának büszke dobbanásában, a csipke finomságában, a borban megcsillanó fényben, a kézműves szappan illatában, a dió és gesztenye zamatában, az ének hangjának simogatásában, a csuhé zizegésében, a porcelán törékenységében, a viseletek méltóságában, a halászlé gőzében, a méz aranyában, és a közösségi mesék szavaiban. Ezek mind élő formái annak a kultúrának, amelyet nemzedékek építettek fel, s amelyet nekünk kötelességünk életben tartani.

A Kárpát-medencében élő magyarság számára az identitás, a kulturális önazonosság és az értékek megőrzése jelenti azt a láthatatlan, mégis erős hidat, amely a fizikai határokon átívelve összeköti a nemzetet. A határon túli magyar közösségek nélkül szegényebbek, csonkábbak lennének, hiszen ők is őrzői annak a nagy, közös örökségnek, amely mindannyiunké.

E gondolat jegyében született meg a Karszalag-program, a Nemzeti Összetartozás Napja alkalmából. A kezdeményezés ereje egyszerűségében rejlik, a történelmi Magyarország határainak megfelelő, 6426 kilométer hosszúságú nemzeti színű zsinórt 15 millió darabra vágták, hogy minden magyarhoz eljuthasson. A nyár elején több mint harmincezer karkötő indult útnak az Anyaországból a Kárpát-hazába, most pedig újabb ötvenezer darab várja, hogy kezekre és szívekre kerüljön.

Ez a kis szalag vékony, mégis eltéphetetlen. Az összetartozás, az identitás és a jövőbe vetett hit jelképe. E nemzeti színekből font fonal mindannyiunkat emlékeztet arra, hogy bárhol is éljünk, összetartozunk. A hagyományainkban, az értékeinkben, az ízeinkben és a közösségi élményeinkben ott rejlik a nemzet lényege, az a szilárd alap, amelyre a jövőt is építhetjük.

A gasztronómia, a népművészet, a kézművesség, a zene és a mindennapokban megélt hagyomány egyaránt arról mesél, hogy egyek vagyunk: büszke magyarok, akik készek vagyunk tanúságot tenni nemzetünk mellett, bárhol és bármikor. Az értékek bennünk élnek tovább – a mozdulatban, az alkotásban, az énekekben, a szóban és a szívben.”

DR. PESTI IMRE

Az értékek, amelyek megtartanak

Pesti Imre, a Magyar Nemzeti Hungarikumok és Értékek Szövetségének elnöke az V. Magyar Értékek Napján elhangzott beszédében a nemzeti értékek megtartó erejéről, a kulturális örökség továbbéléséről és a magyarság lelki összetartozásáról osztotta meg gondolatát.

„A század- és ezredforduló napját követően, 2000. január 1-jén, az Amerikai Egyesült Államokban megjelent egy tudományos folyóirat szerkesztőségi cikke, amelyben ez állt: „A huszadik századot Budapesten készítették elő.” Miért is írták ezt? Azért, mert a huszadik század tudományos-technikai fejlődésében, az atomfizikától a számítástechnikáig, a mesterséges intelligenciától az űrutatásig, mindenhol ott találjuk a magyar származású, budapesti gyökerű tudósokat. És Hollywoodban is, a filmgyártás fellegvárában, magyarok teremtettek maradandót – különös humorukkal, egyedi látásmódjukkal, e sajátos nyelvel, amelynek varázsa a világ minden részébe eljutott.

A kultúra mindannak az összessége, amit az ember létrehoz. Az anyagi és szellemi értékek együttese, amely magában foglalja a közösség szokásait, hitét, hagyományait, művészetét és mindennapi tudását. Az emberi életforma lényege, a civilizáció lelke. A Magyar Értékek Napja ezért nem csupán egy rendezvény. Ez az alkalom a magyar kultúra és szellemiség ünnepe, amely emlékeztet bennünket arra, hogy értékeink nemcsak múltunk részei, hanem jövőnk zálogai is. A Magyar Értékek Napját 2013 óta, minden páratlan évben megrendezzük. Bár a járvány időszaka megszakította a folyamatosságot, most újra együtt lehetünk, újra közösen ünnepelhetjük mindazt, ami megtartott bennünket.

A Szent István-bazilika előtti tér különleges helyszín, hiszen itt találkozik a hit, a kultúra és a közösség. A terményáldás szertartása után az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye karitás szervezete kapta meg az áldás jelképes gyümölcseit – ez is kifejezi azt a gondolatot, hogy az értékek megőrzése nemcsak tisztelet, hanem szolgálat is. Egy emelkedő nemzet őrzi értékeit, de ezek az értékek őrzik meg magát a nemzetet is. Ha végiggondoljuk, mi az, ami igazán formál bennünket, bizonyára eszünkbe jutnak a gyermekkor emlékei: azok a dalok, amelyeket édesanyánktól hallottunk először, azok a mesék, amelyeket édesapánk mondott, a mesterségek, amelyeket csodálattal figyeltünk, és azok a tánclépések, amelyeket tátott szájjal néztünk, majd otthon utánoztunk. És most mi magunk énekeljük, meséljük, táncoljuk, tanítjuk tovább mindezt gyermekeinknek, unokáinknak. Így élnek tovább értékeink. Nem poros relikviaként, hanem eleven kötelességeként, amely összeforrasztja a családokat, megerősíti közösségeinket, és egységben tartja a nemzetet. Mert tudjuk jól, hogy az értékeink nélkül úgy hullanánk szét, mint az oldott kéve.

Kevés nép mondhatja el magáról, hogy olyan gazdag népi kultúrával rendelkezik, mint a magyar. Népdalaink, népmeséink, néptáncaink és kézműves hagyományaink páratlan örökséget jelentenek. Van mit őriznünk, van mit továbbadnunk. Két világrész, Európa és Ázsia kulturális örökségét hoztuk magunkkal a Kárpát-medencébe, s e találkozásból született meg mindaz, ami különlegessé és egyedivé tesz bennünket. Nyelvünk gazdagsága, kifejezőereje a magyar kultúra termékeny talaja. Belőle sarjad minden, ami igazán a miénk: népdal, mese, irodalom, tudomány, művészet. Ez adja tartásunkat, jellemünket, hitünket. Ez az esemény tehát nemcsak visszatekintés, hanem vállalás is. Annak a kimondása, hogy amit őseink létrehoztak, mi továbbvisszük; hogy a magyar érték nemcsak múlt, hanem jövő is.

Legyünk hát büszkék, hűségesek és álhatatosak. Mert ahogyan a múlt értékei megőriztek bennünket, úgy rajtunk múlik, hogy a jövő nemzedékei is büszkén mondassák: megőriztük mindazt, ami minket magyarrá tesz. Isten óvja a magyart!"

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

A közösség szolgálatának öröksége

– Beke Pál szellemisége
ma is velünk él

Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára a Beke Pál-szobor avatásán elmondott beszédében a népművelés értéketermelő szerepéről, a közösségi művelődés felelősségéről és Beke Pál maradandó örökségéről osztotta meg gondolatait.

“Van egy elfeledett, eddig a közélet periferiájára szorult, sokak által kevésbé becsült szakma – a népművelésnek nevezett tevékenység. Legjobbjai – és nem voltak kevesen – megadták ugyan a császárnak, ami a császáré, de minden körülmények között az embereket szolgálták: tanácsaikkal, információikkal, az önállóságra tanítással. Átmentették korunkra az öntevékenység vékony fonalát: szakköreikkel, klubjaikkal, amatőr művészeti együttesekkel, gyakran nem kevés egzisztenciális és munkaköri kockázatot vállalva. Eszmecseréket, vitaesteket szerveztek, a közgondolkodás előrehaladásában reménykedve. Részben az ő eredményük is, hogy napjaink közállapotai változóban vannak.

Harmincöt esztendővel ezelőtt, 1990 novemberében vetette papírra Beke Pál ezeket a gondolatokat *Önkormányzó társadalom* című röpiratában. Akkoriban a népművelők nemigen írtak röpiratokat – és talán azóta sem. *Az öntevékenység vékony fonala* – írta ő. Milyen gyönyörű, világos és igaz kép ez attól az embertől, aki megmutatta, hogyan lehet egy vékonyka fonálból egyszerre széles és egyre erősebb szövetet szőni. Ő mutatta meg, hol és hogyan kell felállítani a szövőszéket, és ismerte azt a technikát, amely avatott kezek között eltephetetlenül varázsolja az anyagot.

Beke Pálnak méltó és maradandó emléket állítani régi adósságunk volt. Dombormű őrzi már bölcs vonásait, és joggal mondhatjuk, hogy mindaz, amit ma a közösségi művelődésben látunk, egyfajta emlékkiállítás az ő munkásságának, gondolatainak és álmainak. Mégis, e szoborral válik teljessé az a figyelem és tisztelet, amely megilleti az ő megkerülhetetlen életművét.

Sokszor halljuk, hogy *valaki nélkül nem állhatnánk itt*. Én most érzem igazán ennek a mondatnak a súlyát, mert Beke Pál nélkül valóban nem állnánk ma itt. Én biztosan nem. És az itt sem lenne talán ugyanaz. Számomra ez a nap ünnep és számvetés, mérföldkő, és egyben új lendület is a még előttünk álló munkához.

Még nem éltem, amikor első publikációja megjelent, és kisiskolás voltam, amikor letette annak az alapjait, amire mi magunk is építettük szakmai életünket. A rendszerváltás első éveit pályakezdőként éltem meg, akkor még nem egészen értve, mennyi bölcsesség, józan ész, tapasztalat és halálosan komoly, ugyanakkor derűs csibészség kellett ahhoz, hogy az utat szelíden, nem pusztítva, a jót átmentve és továbbgondolva lehessen járni.

Annak a rendszerváltó körnek a tagjai, amelyhez Beke Pál is tartozott, nem hagyták magukat a látványos, gyors, ám felszínes sikerek bűvöletében sodródni. Ők kiérlelték, majd megőrizték azt a kritikus gondolkodást és hiteles közösségépítő szellemet, amely kezdettől fogva a valódi társadalmi megújulás záloga lehetett volna. Csak ma, három és fél évtized távlatából áll igazán össze a kép, mennyire nehéz dolguk volt. A régi beidegződések, a megszakás és a múlt terhei húzták vissza az ébredező országot. Nehéz volt lelépni a kijelölt pályáról és új utakat keresni.

Mégis voltak, akik hittek benne, hogy lehet másképp: emberibben, szabadabban, igazabban. A mi mentorunk, a mi Palink képes volt kimondani, hogy a helyi életminőség is javítható a helybéli, többnyire falujukban élő emberek gazdasági és termelési kultúrájának fejlesztésével. Hogy elő lehet hozni a zárkózott emberek lelkének mélyén rejlő humánumot, és ki lehet használni a település környezeti és táji adottságait. A cél csak ez lehet: aktivizálni a helyi lakosságot, hogy önmaga, családja, barátai és mások javára tevékeny emberek közösségévé akarjon válni.

Azóta is vele együtt hisszük és valljuk, hogy a lényeg ennyiben megfogalmazható. Azon dolgozunk a kezdetektől, hogy mindez összehangolt és hatékony cselekvéssé váljon a mindennapokban. Talán közhelynek tűnik, de szakmai életünk egyik legnagyobb csapdája, hogy sokszor sokkal nehezebb a saját terepen úttörőnek lenni, mint kívülről jövő forradalmárnak.

A legfontosabb, amit útravalóul kaptam – kaptunk – tőle: a munkánk szolgálat. Az elesetteké, a kulturálisan elesetteké és a nemzeté. A dolgunk az, hogy jelen legyünk, kezet nyújtsunk, beszélgessünk, bátorítsunk és erősítsünk – látható és láthatatlan módon, cselekvőn és cselekvésre buzdítva.

Egyszer egy portréban – ahogy ő mondta, *BekePalisan* – megfogalmazta, hogy a Makovecz Imrével közösen indított faluház-kezdemenyezések során *meg kellett dumálni az embereket*. Mert nem könyvtári elméletekre van szükség, bár a tudományos megközelítés természetesen nélkülözhetetlen, hanem egyszerű, mindennapi tapasztalatokra épülő cselekvésre.

A közösségi művelődés megújulásának folyamatában kezdettől célunk volt, hogy a reformok nyomán ne csupán passzív kultúrafogyasztókat lássunk, hanem olyan közösségeket, amelyek aktívan élik meg identitásukat, magyarságukat, hagyományaikat – kilépve a művelődési házak falai közül is.

Amikor most leleplezzük ezt a szobrot, nem csupán a mentor, a csodálatos ember, a közösségek fáradhatatlan szolgálója előtt hajtunk fejet, hanem mindannak is emléket állítunk, amit munkássága jelentett: a kultúra megtartó erejébe vetett hitnek, a szakmai alázatnak, a kitarító, elemi szintről építkező következetes munkának.

Szívből köszönöm Lantos Györgyi szobrászművésznek, hogy ihletett művészetével a legmélyebb rétegekben ragadta meg Pali különleges, szuggesztív személyiségét – a nyugalmat, a hitet és az erőt sugárzó embert, akinek bölcsessége oly sokunk számára jelentett és jelent ma is példát és iránytűt.

Hiszem, hogy Pali – egy számunkra még felfoghatatlan dimenzióban – ma is lát minket, és velünk van. Kísér bennünket azon az úton, amelyen évtizedekkel ezelőtt együtt indultunk el, és amelyet immár tizenhat éve nélküle, de mégis vele járunk tovább.

Ez a szobor a jelen és a jövő nemzedékeihez szól. Mindenkihez, aki nemzetet épít, és felelősséggel álmodik jövőt. Nem anyagba zárt mementó, hanem gyűjtőpont – ahová mindig bizalommal visszatérhetünk.”

LEZSÁK SÁNDOR

„Igazságtétel a szobor: emlékezés Beke Palira”

Lezsák Sándor, a lakiteleki Népfőiskola Alapítvány elnöke a Beke Pál-szobor avatásán elmondott beszédében személyes emlékezéssel és történelmi távlatokat felidézve méltatta Beke Pál életművét, szellemiségét és közösségformáló örökségét.

“Tisztelt Egybegyűlteket! Múlik az idő, mondja az ember, múlik az ember, mondja az idő. Tizenhat esztendeje, éppen e napon, november 5-én tért az égi hazába Beke Pál. Tegnap, november 4-én, a nemzet gyásznapján emlékeztünk azokra a hajnalokra, amikor a szovjet tankok vérbe fojtották forradalmunkat és szabadságharcunkat. Beke Pál akkor mindössze tizenhárom éves volt. Egyetlen emlékét őriztem meg tőle – sokaktól hallottam hasonlóan. Azt mondta: „nekünk a forradalom lángja az volt, hogy elégettük az orosz tankönyveket, mert azt hallottuk, nem lesz többé orosz nyelv az iskolában.”

Nem múlt el következmények nélkül. Amikor a tanár úr kérdezte, „hol a tankönyv?”, a diákok csak annyit mondtak: elvesztettük. Az orosz tanár mosolygott, nem faggatózott tovább. Ő is tudta, mi történt. Használt könyveket hozott helyettük.

Tizenhárom éves volt Beke Pál, akit ma a „nomád nemzedék” meghatározó alakjaként tartunk számon. Azé a nemzedéké, amely 1956 után eszmélkedve próbálta újraértelmezni a történelmet, önmagát, és helyét kereste a világban. Erdély, Felvidék, Délvidék, Kárpátalja – lelki térképeken is útra keltek. A „nomád értelmiségiek” ezekben a kis közösségekben, szűk körökben beszéltek át a múltat, a jövőt, a magyarság sorsát.

Köztük voltak építésszek, mint Makovecz Imre; filmesek, mint a Balázs Béla Stúdió alkotói; fiatal írók a József Attila Körből – és köztük a népművelők, a közösségépítők, akik hittek abban, hogy a magyar kultúra túléli a rendszereket. Ennek a körnek volt meghatározó tagja BekePali – így, egybeírva, ahogy mi mondtuk.

Most, amikor itt, a Népfőiskola udvarán, a Nemzeti Művelődési Intézet előtt felavatjuk szobrát, mintha ő maga is onnan, az égi magasból kérdezné: „mi ez, barátaim, szobrot nekem?”

És én azt válaszolom: igen, szobrot neked. De nemcsak szobrod van itt, Pali. Van egy emlékpadod, van egy rólad elnevezett terem az Intézetben, és van tankönyv, amely téged beszéltet, téged tanít. Tananyag lettél, kedves Pali. Ha ezt hallaná, biztosan mosolyogna, és azt mondaná a maga nyers őszinteségével: „azt rühelleném.” Mert Beke Pál mindig a megélt, eleven közösséget kereste, nem a bronzba öntött emlékezetet. De mégis, ez a szobor igazságtétel. Ahogy a régmúltban élt Beke Pál vitéz a török ellen harcolt, úgy küzdött ez a mi BekePalink is – szellemmel, hittel és állhatatossággal – a kultúra, a közösségek és a magyar önazonosság megőrzéséért.

Emlékszem, milyen sokszor idéztük egymás szavait. Egyszer megdicsérte egy mondatomat, amit Nagy Lászlótól kölcsönöztem: „a torkon vágott forradalmak pirosát és gyászát viseljük belül.”

Ő is tudta, hogy az igazi rendszerváltozás nem a politikában, hanem az emberek lelkében dől el. 1992-ben már arról beszélt, hogy a rendszerváltás sem lett olyan, amilyennek álmotuk – de talán nem is lehetett másképp. „Ezt meg kellett szenvedni” – mondta –, „mert csak így születhet valami új, ami valóban a miénk: egy közösségi, Kárpát-medencei magyar összefogás.”

Ezért áll ma itt ez a szobor. Nemcsak emlékmű, hanem üzenet: a bizalom, a hűség és a hit üzenete. Hittünk egymásban – Magdikával, barátokkal, tanítványokkal –, hogy egyszer majd kisüt a nap november ötödikén, és felavatjuk a szobrodat. És lám, ma ez valóra vált.

Kedves Pali, ott az égi hazában is legyen részed derűben és békében, ahogy itt, a földön is mindig a közösség, az összetartozás és a nemzet szolgálatában éltél.

Isten áldjon, barátunk.”

NAGY EDINA

A közösség erejének öröksége

Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője a Beke Pál-szobor avatásán mondott beszédében a közösségépítés szemléletének és emberi minőségének állított emléket.

„Emberségből példát, vitézségről formát mindenkinek ők adnak.” – Ballassi Bálint sorai különös jelentőséggel bírnak, amikor Beke Pál alakjára gondolunk. Nemcsak kiváló szakemberként őrizte meg őt a közösségi emlékezet, hanem olyan emberként, aki tudott figyelni, kérdezni, bátorítani és hitet adni. Szilárdan vallotta, hogy a közösség az ember természetes közege, s hogy az igazi változás nem felülről érkezik, hanem emberek között születik meg: egy beszélgetésből, egy közös ötletből, egy egymás felé nyújtott kézből.

Számára a kultúra sosem elvont, távoli fogalom volt. A kultúra számára maga az ember jelentette: a közösségben élő, gondolkodó és cselekvő ember. Arra tanított, hogy a közösségfejlesztés nem csupán szakma vagy hivatás, hanem szemlélet, amelyben a minőség nem papírokból mérhető, hanem abban, mennyire tudunk egymásra figyelni, együtt lenni és együtt alkotni.

Aki ismerte, tudja: mellette nem lehetett közömbösnek maradni. Lelkesedése, humora, szelíd határozottsága és bölcs embersége mindenkit megérintett. Sokak számára ő volt az első, aki kimondta: a közösség nem magától jön létre, hanem mert valaki elindítja. Ő pedig mindig elindított valamit – egy folyamatot, egy gondolatot, a hitet abban, hogy a közösségek ereje képes jobbá tenni a világot.

Ma, amikor emlékezünk rá, valójában azokra az értékekre hajtunk fejet, amelyeket belénk ültetett: a nyitottságra, a bizalomra, az egymás iránt vállalt felelősségre. Beke Pál nemcsak a közösségek fejlesztéséről beszélt mindenhol, ahol megfordult, közösséget teremtett. Szellemisége velünk marad minden olyan pillanatban, amikor emberek találkoznak, beszélgetnek és együtt keresik az új utakat.

Amíg lesznek, akik hisznek abban, hogy a közösség ereje képes változást hozni, addig Beke Pál öröksége élni fog, csendesen, de rendíthetetlenül.”

BEKE PÁL
(1943 — 2009)
NÉPMŰVELŐ
„EZ A SZAKMA SZÉP
ÉS GAZDAG ÉLETET
AJÁNDÉKOZOTT NEKEM.
EMBEREK, BARÁTOK,
TÁJAK, HELYZETEK,
ESEMÉNYEK ÉS
TÖRTÉNETEK SOKASÁGÁT.”

FARKAS REBEKA

Átadták a Nemzeti Művelődési Intézet rangos szakmai elismeréseit

A Nemzeti Művelődési Intézet a közösségi művelődés állami közfeladatát ellátó, országos módszertani központja, amely kiemelten fontosnak tartja a közművelődési szakemberek minél szélesebb körű elismerését, ezért 2019-ben szakmai díjak alapításával csatlakozott a közművelődési kitüntetések rendszeréhez. Korszakalkotó, a közösségi művelődés alapjait megteremtő szakemberekről nevezte el elismeréseit, olyan személyekről, akik életművükkel kulturális szakemberek generációinak mutattak utat, és tevékenységükkel hozzájárultak a szakma fejlődéséhez. Az alapított elismerések a Nemzeti Művelődési Intézet feladat- és hatáskörébe tartozó, illetve az azt támogató területeken végzett kiemelkedő vagy magas színvonalú közösségépítő tevékenységért adományozhatóak.

A Nemzeti Művelődési Intézet XXII. Stratégiai Konferenciájának ünnepi díjátadóján idén is a közösségi művelődés legkiemelkedőbb személyiségeit, önkormányzatait és önkénteseit köszöntötték. Az eseményen jelen volt Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár, valamint a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetői, Nagy Edina és Sonkoly János. A rendezvény kezdetén Novák Irén, művészetért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkár köszöntötte a résztvevőket, majd Nagy Edina ügyvezető asszony nyitotta meg ünnepélyesen a díjátadót.

A következőkben bemutatjuk a 2025-ös év kitüntetettjeit, és megosztjuk olvasóinkkal gondolataikat, amelyek hűen tükrözik a közösségi művelődés iránti elhivatottságukat és szakmai hitvallásukat.

Az Illyés Gyula közművelődési életműdíj azoknak a közösségi művelődés területén tevékenykedő szakembereknek adományozható, akik hozzájárultak a helyi társadalom életerejének erősödéséhez, valamint a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez.

Az Illyés Gyula Közművelődési Életműdíjat 2025-ben **Szente Béla** vehette át.

Szente Béla több évtizedes, egész pályafutásán átívelő, kiemelkedő szakmai munkájával jelentősen hozzájárult a helyi társadalom megerősödéséhez és a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez. Meghatározó szerepet vállalt Békéscsaba kulturális életének szervezésében. Nyílt gondolkodású, kreatív szakember, aki munkájával nemcsak Békéscsaba kulturális életében, hanem az országos közművelődési szakmai fejlesztésekben is maradandót alkotott.

Szente Béla számára Illyés Gyula-díjjal fejezzük ki tiszteletünket, és gratulálunk gazdag életpályájához!

„Az elismerés rendkívül megtisztelő számomra, hiszen egy életpálya lezárásaként a szakma úgy ítélte meg, hogy méltó vagyok erre a díjra – ezt pedig nagyon nagyra kell becsülni. Pályafutásom során mindig a közművelődésben dolgoztam; célom az volt, hogy ezt a hivatást szolgáljam és előrevigyem. Úgy érzem, ez sikerült is: ha a szakmai közösség elismeri a munkám, az azt jelenti, hogy megérte az út, és a befektetett munka valódi eredményeket hozott. Egyik könyvemben is erről írok, arról, hogy az érték az, ami végigkíséri az ember életét és munkáját. A kulturális érték az a hajtóerő, amely a mi tevékenységünket is meghatározza. Ha ezt az érték szemléletet meg tudjuk őrizni, akkor képesek vagyunk ellenállni mindannak, ami gyengíti vagy eltorzítja az értékeket, és eltéríti az embereket az igazán lényeges dolgoktól. Meggyőződésem, hogy az egyén és a társadalom között a közösségek építik fel azt a hidat, amely nélkül nincsen élő kapcsolat, nincsen valódi együttműködés. A mi feladatunk, hogy ezeket a távolságokat közelítsük, hogy az emberek egymáshoz és a közösséghez való viszonya életszerű, pozitív és értékteljes legyen.”

Jogelődünk, a Magyar Művelődési Intézet egykori igazgatója, Beke Pál életműve előtt tisztelegve, a család bejegyzésével alapította meg a Nemzeti Művelődési Intézet a Beke Pál-díjat, mely a helyi értékek feltárásával, a helyi közösségek megerősítésével foglalkozó azon szakembereknek adományozható, akik kiemelkedő tevékenységükkel hozzájárulnak a helyi és nemzeti öntudat erősítéséhez, valamint a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez.

Beke Pál-díjat vehet át **Sutus Áron**.

Sutus Áron a vajdasági magyar közművelődés meghatározó alakja, aki nemcsak szervez és vezet, hanem személyes jelenlétével és figyelmével a vajdasági magyar kultúráért és közösségeikért dolgozik. Több mint másfél évtizede szolgálja a Vajdaság és a Kárpát-medence magyar közösségeinek kulturális életét, példát mutatva elhivatottságból és kitartásból. Elhivatottságát és közösségteremtő erejét Beke Pál-díjjal ismerjük el.

„Az emberben ilyenkor elsősorban a hála érzése fogalmazódik meg – nemcsak a díj vagy a jelölés miatt, hanem az elmúlt közel két évtizedért is, amely alatt a vajdasági magyar közösség bizalommal és barátsággal fordult felém. Megtiszteltetés számomra, hogy a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség berkeiben szolgálhattam ezt a közösséget, és hogy befogadtak, barátként tekintettek rám. Éppen ezért ezt az elismerést sem magaménak érzem, hanem azokénak - embereknek és közösségeknek -, akik nap mint nap vállukon viszik a vajdasági magyar közművelődés ügyét, akik kovászként éltetik és vezetik a régió szellemi életét. A közösségtől tanulni és azt a tudást visszaforgatni a mindennapi szakmai munkába – számomra ez a közművelődés igazi értelme. Úgy érzem, ez egyfajta Beke Pál-i örökség is: jelen lenni a közösségben, újra és újra visszatérni hozzájuk, fejleszteni őket, mindig az ő igényeik, az ő részvételük mentén. Ezt a lelkeséget tanultam meg dr. Szőlősi Vágó Lászlótól is, aki mindig arra intett, hogy a közösséget belülről kell építeni, velük együtt gondolkodva. Hiszem, hogy ez a szemlélet adhat szilárd alapot a Kárpát-medencei magyarság megmaradásához és jövőbeni gyarapodásához is: a közösség megtartó erejébe vetett hit, az értékek tisztelete és a szolgálat szándéka.”

Beke Pál díjat kap 2025-ben **Ráczné Fekete Ilona**.

Ráczné Fekete Ilona a közművelődés, a kultúra és a közösségfejlesztés minden területén – legyen az állami, piaci vagy önkéntes szféra – aktívan dolgozik a fejlődésért. Kitartásával, hitelességével, szakmaiságával és töretlen lelkesedésével méltán példaképe a Sárrét, Hajdú-Bihar vármegye és az egész Kárpát-medence közművelődési szakembereinek. A szakmai utánpótlás nevelését szívügyének tekinti, tudását és tapasztalatát szívesen osztja meg cikkeiben, előadásáiban, szakmai fórumokon. Közösségépítő és példamutató munkáját Beke Pál-díjjal ismerjük el.

„Nagy örömmel és megtiszteltetéssel tölt el ez az elismerés. Huszonkilenc éve dolgozom a közművelődés területén, és ez idő alatt számtalan közösséggel, településsel és szakmai közzel volt szerencsém együttműködni. Egészen fiatal korom óta, tizennyolc évesen kezdtem közösségeket szervezni, és azóta is a kultúra, az értéktartás és a közösségépítés szolgálata határozza meg az életemet. Ilyen hosszú idő után egy szakmai díjat elnyerni különösen megható, mert a mai világban, amikor ez a terület sok kihívással néz szembe, ez a kitüntetés visszaigazolja: érdemes volt kitartani. Számomra mindig is a fiatalok jelentették a legfontosabb inspirációt. Talán azért, mert magam is fiatalon kezdtem, később pedig egyre inkább a mentori szerep került előtérbe az életemben. Jó érzéssel igyekeztem felismerni a tehetségeket, és lehetőséget teremteni számukra, hogy kibontakozhassanak. Büszkeséggel tölt el, hogy sokan közülük ma is a pályán vannak, és továbbviszik azt a lendületet, hitet és elhivatottságot, amit egykor együtt építettünk. Hiszem, hogy a közművelődés világa olyan terep, ahol a fiatalok megélethetik kreativitásukat, kipróbálhatják magukat, és értéket hozhatnak létre. Ha megtalálják azokat a közösségeket, embereket, akik meghallgatják és támogatják őket, akkor maradnak, és gyarapítják ezt a hivatást. Én abban bízom, hogy a mostani nemzedékből sokan éppúgy megszeretik ezt a pályát, mint ahogy én is tettem – és néhány évtized múlva ők is itt fognak majd állni, hasonló érzésekkel, büszkeséggel és hálával.”

A Karácsony Sándor-díj azon fiatal szakembereknek adományozható, akik kiemelkedő eredményekkel alkalmassá teszik fejlesztő tevékenységük adaptálását, széles körben való elterjesztését.

Karácsony Sándor díjat vehet át **Oláh Szentesi Kitti**.

Oláh Szentesi Kitti 2020 óta szervezi települése kulturális életét, nyitott, kreatív személyisége és kiváló kapcsolatteremtő képessége révén közössége meghatározó alakja lett. Megálmodta és megvalósította az önfenntartó művelődési ház koncepcióját, amely új irányt mutat a helyi

közösségi kultúra fejlődésében. Lelkiismeretes, kitartó, innovatív közművelődési tevékenységét Karácsony Sándor-díjjal ismerjük el.

„Amikor megkaptam a hírt, hogy Karácsony Sándor-díjban részesülök, őszintén szólva elérékenyültem – sírva fakadtam. Kisfaluból jöttem, és a mindennapjaimat a közösségért végzett munka tölti ki, így hatalmas megtisztetés számomra ez az elismerés. Úgy érzem, ez nemcsak az én díjam, hanem az egész falumé is, hiszen mindaz, amit elértünk, közös erőfeszítés eredménye. Sok segítséget kapok a mindennapokban – a kollégáimtól, a falu vezetésétől és a közösségtől, akik mindenben mellettem állnak. Különösen hálás vagyok a vezetőmnek, aki mindig támogat, és akire bármikor számíthatok. És legfőképp a családomnak tartozom köszönettel, mert nélkülük ez a munka nem lenne lehetséges. Ez a díj számomra a közösség összefogásának, szeretetének és kitartásának szimbóluma.”

Karácsony Sándor díjat kap 2025-ben **Veérné Hász Krisztina**.

Veérné Hász Krisztina közösségfejlesztő munkája példaértékű: képes a fiatalokat és a családokat bevonni a közösségi életbe, tudatosan épít a fiatal generációkra, mentorálja és bátorítja őket az önkéntes és kulturális részvételre. E tevékenység eredményeként számos új kezdeményezés született, amelyek helyben és térségi szinten is példaként szolgálnak. Közösségformáló munkáját és a fiatal generációk iránti elkötelezettségét Karácsony Sándor-díjjal ismerjük el.

„Nagyon meglepett és egyben meghatott, amikor megtudtam, hogy megkapom ezt a díjat. Igazán nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy a települések, akik jelöltek, bizalmat szavaztak nekem és gondoltak rám. Úgy érzem, ez nemcsak személyes elismerés, hanem közös siker is. Mindig is álmodozónak tartottam magam, és ezt a szemléletet próbálom a munkámba is belevinni. Hiszek abban, hogy mindannyian hozzáadunk valamit

önmagunkból ahhoz, amit közösen létrehozunk – legyen szó szakkörösökről, gyerekekről vagy felnőttekről. Kétgyermekes édesanyaként különösen fontosnak tartom, hogy időt és figyelmet adjunk a fiataloknak. Ha akár csak egyetlen gyereknek is tudok olyan élményt, tapasztalatot adni, ami végigkíséri az életében, már megérte dolgozni ezen a területen. Töreksem arra, hogy a különböző korosztályokat – a gyerekeket és az idősebbeket is – összekapcsoljam, hogy egymástól tanuljanak, és ez az együttműködés eddig mindig szép eredményeket hozott.”

A Községeket Támogató Önkormányzat díj azon önkormányzatok részére adományozható, amelyek jelentős mértékben támogatják a településükön működő közösségeket, valamint példaértékű szerepet vállalnak a közösségeik megerősítésében, a velük való együttműködésben és új közösségek létrehozásában. Az emlékéremből évente legfeljebb 3 darab adományozható. Az elismerés mellé az érintett önkormányzat megjelölhet egy, a következő évben tervezett közösségépítő projektet, amelynek megvalósulását a Nemzeti Művelődési Intézet támogatja megyei szakmai módszertani feladatellátása mellett, saját feladatfinanszírozási rendszere keretében.

A díjat 2025-ben **Noszvaj Község Önkormányzata** kapja. A díjat átveszi **Szabó Péter** polgármester úr.

Noszvaj Község Önkormányzata olyan településvezetési modellt valósít meg, amelyben a közösségépítés, a hagyományörzés, az egészségtudatosság és a fenntarthatóság egymást erősítve jelenik meg. A helyi közösségek támogatása nemcsak cél, hanem eszköz is a település fejlődésében. Kiemelkedő tevékenységükért Községeket Támogató Önkormányzat díjban részesülnek.

„Óriási megtiszteltetés számomra, hogy Noszvaj község képviselőjeként vehetem át ezt az elismerést. Úgy érzem, ez a díj egy több évtizedes, kitartó szakmai munka méltó lezárása, mintha koronát helyeznénk arra, amit hosszú évek alatt közösen felépítettünk. Rendkívül boldog

vagyok, és a noszvaji szakemberek nevében is hálásan köszönöm ezt az elismerést. Noszvaj számtalan értéket rejt magában: gyönyörű természeti és épített környezetét, gazdag népi hagyományait és a benne élő, elhivatott emberek tudását. Ezeknek az értékeknek a találkozása, szinergiája teszi különlegessé a települést. Ebben a közegben természetes, hogy az együttműködés, az építkezés, a közösség ereje áthatja a mindennapokat. Számunkra a közösségépítés nem csupán feladat, hanem életforma, és ezt a díjat ennek a közös munkának a visszaigazolásként éljük meg.”

Közöségeket Támogató Önkormányzat díjat kap **Nemescsó Község Önkormányzata**. A díjat átveszi **Szerdahelyi-Bánó Irén** polgármester asszony.

Nemescsó község a magyar közművelődés élő példája: ahol a hagyomány és az innováció, az önkormányzati felelősség és a civil elhivatottság, az egyházi szolgálat és a közösségi összefogás egymást erősítve teremtenek értéket. Közösségükért és a magyar közművelődés szolgálatáért Községeket Támogató Önkormányzat díjban részesülnek.

„Nagy öröm és megtiszteltetés számunkra, hogy Nemescsó Község Önkormányzata részesülhet ebben a rangos szakmai elismerésben. Településünk gazdag történelmi múlttal bír, így a hagyományok őrzése, az értékek megteremtése és átörökítése mindig is szívügyünk volt. Hiszem, hogy a közösség összetartása nem csupán feladat, hanem hivatás – csak szívvel és lélekkel lehet igazán jól végezni, és nálunk ez a szemlélet a közösségi élet motorja. Kis településként mindig fontosnak tartottuk, hogy a fejlesztések mellett a kultúra is központi szerepet kapjon, hogy a generációk közötti kapcsolat élő maradjon, és a helyi identitás erősödjön. Évek óta támogatjuk civil szervezeteinket, önkénteseinket, közösségi rendezvényeinket pedig az odaadó helyi emberek teszik igazán értékessé. Ez a díj számunkra nemcsak elismerés, hanem a közösségünk közös sikere is – mindazoké, akik nap mint nap tesznek Nemescsóért: civil szervezeteinké, köztük a

Tézsula Hagyományörző Egyesületé, az önkénteseké, lelkipásztorainké és valamennyi nemescsói lakosé. A kitüntetés egyben megerősítés is: jó úton járunk. Továbbra is azon dolgozunk, hogy Nemescsó élhető, összetartó és boldog közösség maradjon, ahol az értékteremtés és az együttműködés mindennapi valóság.”

Közösségeket Támogató Önkormányzat díjban részesült **Sepsiszentgyörgy Város Önkormányzata**. A díjat átveszi **Sztakics-Éva Judit** alpolgármester asszony.

Sepsiszentgyörgy város Háromszék kulturális központja, ahol a város vezetése nagy hangsúlyt fektet a magyar és a székely kulturális örökség megélésére minden korosztály bevonásával. Tudatosan építették fel a kultúrát és közösséget támogató rendszert, hiszen számukra a kultúra a magyar nemzeti identitás megőrzésének kulcsterülete, az ott élő emberek helyhez kötődésének alapja. Széleskörű és folyamatosan fejlesztett intézményrendszerük, valamint a sokszínű kulturális élet – élén a több száz programos Szent György Napokkal – példát mutat az egész Kárpát-medencében. A nemzeti identitás megőrzéséért és a helyi közösség összetartozásának erősítéséért Közösségeket Támogató Önkormányzat díjban részesülnek.

„Úgy érzem, hogy ez az elismerés nem elsősorban az én személyemnek szól, hanem Sepsiszentgyörgy városának, valamint mindazon intézményeknek, egyesületeknek és közösségeknek, amelyek nap mint nap a magyar kultúra megőrzéséért és gyarapításáért dolgoznak. Sepsiszentgyörgy a legnagyobb magyar többségű erdélyi város, amelynek kulturális élete különösen gazdag, még ha nem is hagyományos értelemben vett egyetemi város. Az utóbbi években azonban a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem helyi kirendeltségei révén új lendületet kapott a felsőoktatási jelenlét is. Kiemelt célunk, hogy a fiatalokat – akik tanulmányaik után más városokban vagy országokban próbálnak szerencsét – visszahívjuk Sepsiszentgyörgyre. Hiszünk abban, hogy az értelmiség megtartásának kul-

csa az, ha olyan közösségi és kulturális eseményeket kínálunk, amelyek tartalmas kapcsolódást nyújtanak, értéket teremtenek, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a város szellemi élete tovább erősödjön – mind a fiatalok, mind családjaik javára.”

A Közösségépítő Önkéntes Díj a közösségi művelődésben tevékenykedő, azon aktív önkénteseknek adományozható, akik példaértékű, alulról jövő kezdeményezéseket generálnak, mentorálnak, előmozdítva a társadalmi aktivitást és megerősítve a helyi identitástudatot. Az emlékéremből évente legfeljebb 2 darab adományozható. Az elismeréshez kapcsolódóan az érintett önkéntes megjelölhet egy, a következő évben általa tervezett közösségépítő projektet, amelynek megvalósulását a Nemzeti Művelődési Intézet megyei szakmai módszertani mentorálás mellett legfeljebb 200 000 Ft értékben finanszíroz, saját feladatfinanszírozási rendszere keretében.

Az elismerést átveheti **Gulyás-Jaskó Ildikó**.

Gulyás-Jaskó Ildikó a bujái Apraja-Nagyja Néptánc csoport és a Százszorszép Néptánc csoport vezetője, akinek tanítói hivatása mellett szenvedélyévé vált a néptáncoktatás. Önzetlen, lelkiismeretes munkájával nagyban hozzájárul Buják közösségi életének fejlődéséhez, a helyi hagyományok megőrzéséhez és továbbadásához.

Szívügyének tekinti a néptánc és a népviselet – köztük a Nógrádkum díjas bujái népviselet – népszerűsítését, valamint a fiatalok bevonását a közösségi értékteremtésbe. Közösségi tevékenysége és hagyományörző munkája példaértékű, jelentős értéket képvisel, melyet a Közösségépítő Önkéntes díjjal ismerünk el.

„Nagy megtiszteltetés számomra, hogy megkaphattam ezt az elismerést. Hosszú évek óta tevékenykedem önkéntesként, és most úgy érzem, ez a díj a munkám gyümölcsének beérése. Pályám során mindig is a hagyományörzés állt a középpontban – immár közel tíz éve

vezetek tánccsoportot, harminc lelkes gyermekkel foglalkozom. Hiszem, hogy a hagyományokat nemcsak őrizni, hanem éltetni is kell, hogy gyermekeink továbbvigyék elődeink értékeit. Nem könnyű feladat ez, hiszen a munka és a család mellett sok áldozattal jár, de minden fáradozást kárpótol a gyerekek szemében felcsillanó öröm. Ez ad erőt nap mint nap, és megerősít abban, hogy érdemes továbbvinni ezt a hivatást.”

A Közösségépítő Önkéntes díjat kap **Márton Ildikó**.

Márton Ildikó a nyirbátori Báthory Anna Református Általános Iskola és Óvoda tanítója, valamint a Nyirbátori Diákszínpad művészeti vezetője immár több mint két évtizede. Elhivatott, szeretetteljes munkája során több száz gyermekkel ismertette meg az irodalom, a színjátszás és az önkifejezés örömeit. Tanítványai számos országos versmondó versenyen és színjátszó találkozón értek el kiemelkedő eredményeket, amelyek hűen tükrözik pedagógiai és közösségformáló tevékenységének értékét. Önkéntes tevékenységével hozzájárul a jövő generációinak kulturális gazdagodásához, melyet a Közösségépítő Önkéntes díjjal ismerünk el.

„Nagy büszkeséggel és meghatottsággal vettem át ezt a díjat, amelyet a közel húsz éve tartó közös munkánk elismeréseként értékelek. Úgy érzem, ez nemcsak az én, hanem a gyerekek és a közösség közös sikere is, hiszen mindaz, amit együtt létrehozunk, közös értéké válik. A színjátszás oktatásában mindig az volt a legfontosabb célom, hogy a játék örömeit adjam tovább a gyerekeknek, és hogy közösen építsük egymást – lelkiileg, emberileg. Hiszem, hogy ha a gyerekek önismerete rendben van, akkor bármit elérhetnek. Ezt az üzenetet szeretném továbbra is közvetíteni minden próbán és minden előadáson.”

A **Közművelődést Támogató** díj azon személyeknek adományozható, akik ugyan nem közművelődési szakemberek, de tudásukkal, munkájukkal és elkötelezettségükkel támogatják a közművelődési célok megvalósulását, ezáltal hozzájárulnak a közművelődés fejlődéséhez. Az emlékéremből évente legfeljebb 3 darab adományozható.

Az elismerésben részesül **Boda János**.

Boda János a falu szívében építette fel álmai közösségi terét, amely az összetartozás, a hit és az emberi alkotóerő jelképe lett. Pályafutása során teleházvezetőként, polgármesterként és alpolgármesterként is a közösség szolgálatát tekintette hivatásának. Alapító tagja a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületének, 2020 óta a Kajdacsai Gyermekéért és Ifjúságért Alapítvány elnöke, 2023-tól pedig a Művelődési és Szabadidős Intézmények és Szervezetek Tolnatáj Szövetségének elnöke, valamint Tolna Megyei Szabadművelődési és Népfőiskolai Társaság Felügyelő Bizottsági elnöke. Közösségépítő munkásságát, elhivatottságát és példaértékű szolgálatát elismerve a Közművelődést Támogató díjjal tiszteljük meg.

„Felfoghatatlanul szép és felemelő érzés számomra ez az elismerés. Úgy érzem, harminc évnyi népművelői munkám gyümölcse érett be most, amelyet nemcsak a saját településemen, hanem Tolna megye számos közösségében végeztem. Mindig az vezérelt, amit még Beke Pál tanított: a közösséget szolgálni, a közösség érdekében és a közösséggel együtt dolgozni. A népművelői hivatás gyönyörű, mert arról szól, hogyan lehet egy településből valódi, élő, egymásra figyelő közösséget formálni. Megtalálni az utat az emberekhez, velük együtt alkotni értéket – ez a mi munkánk lényege. Nem önmagunkért tesszük, hanem a közösségért, amelynek ereje és részvétele teszi lehetővé, hogy mindez valóra váljon.”

Közművelődést Támogató díjat vehet át **Bélafi László**.

Bélafi László a kultúra iránti elkötelezettségével, valamint a Hangvilla és az ActiCity létrehozásában betöltött meghatározó szerepével jelentős mértékben hozzájárult Veszprém kulturális sokszínűségének megteremtéséhez. Gépészmérnöki tudásával és szakmai tapasztalatával kiemelkedő támogatást nyújt a város kulturális intézményeinek fejlesztésében, energetikai korszerűsítésében és a beruházások megvalósításában. Szakmai felkészültségét, közösség iránti elkötelezettségét és a kulturális értékek gyarapításáért végzett munkáját Közművelődést Támogató díjjal ismerjük el.

„A díj megtisztelő, hiszen azt a munkát ismerték el velem, amit egész életemben szívvel-lélekkel végeztem. Szinte beleszülettem ebbe a világba: édesapám évtizedekig vezette a veszprémi vegyes kart, nálunk a nappaliban zajlott a „minidemokrácia”. Természetes volt, hogy én is folytatom, több mint harminc évig voltam a kórus elnöke, és innen vezetett az utam a nagyobb kulturális terek létrehozásáig. A Hangvilla – egy 500 fős, kiváló akusztikájú, 8000 négyzetméteres, ma már önfenntartó kulturális központ – volt az első nagy munkám, amit családi beruházásból valósítottunk meg. Ennek mintájára született meg később az Acticity, ahol 40 féle művészi mozgásformát gyakorló közösség talál otthonra. Mindkét épület a szívügyem, és ameddig bírom, személyesen is igyekszem üzemeltetni őket. Mérnökként hiszek a fenntartható működésben, a józan, átgondolt üzemeltetésben. A közművelődésben dolgozóknak pedig leginkább kitartást, empátiát és erőt kívánok. Tudom, mennyi kudarcot élnek át, mégis mindig talpra állnak, és újra megpróbálják. Ha szövetségesre van szükségük, én is itt vagyok.”

Közművelődést Támogató díjat kap **Deákné Domonkos Julianna**.

Deákné Domonkos Julianna Békés Város Képviselő-testületének kulturális tanácsnokaként évtizedeken át meghatározó szerepet vállalt Békés város és Békés vármegye kulturális és közösségi életének fejlesztésében. Elhivatottsága, szervezőkészsége és közösségteremtő személyisége révén számos olyan kezdeményezés indult el, amely gazdagította a város kulturális arculatát, és erősítette a helyi közösségek összetartozását. Munkásságát a kulturális értékek megőrzése, az együttműködés ösztönzése és a közösségi élet sokszínűségének támogatása jellemzi. Elhivatottságát, kitartó munkáját és a közművelődés fejlődéséhez való kiemelkedő hozzájárulását Közművelődést Támogató díjjal ismerjük el.

„Ez a hét különösen emlékezetes számomra: két napja ünnepeltük édesapám 90. születésnapját, ma pedig a fiam tölti a 43-at, így ez a nap valódi dupla ünnep. Hatalmas megtiszteltetés, hogy itt lehetek, hiszen először járok ebben a gyönyörű intézetben. Gyermekkoromtól kezdve fontos volt számomra a közösségben végzett munka, amit édesanyámtól örökölhettem, ő is mindig másokat segített, szervezett, és a közösségért élt. Pedagógusként is mindig igyekeztem kicsit az átlagnál aktívabb lenni, kezdeményező szerepet vállalni, akár gyerekekről, akár felnőtt közösségekről volt szó. Úgy érzem, megtaláltam a helyem mindkét közegben. A mai nap számomra ennek az évtizedes közösségi munkának a megkoronázása. Nagyon hálás vagyok az elismerésért, és köszönöm mindenkinek, aki méltónak talált erre a díjra.”

A Nemzeti Művelődési Intézet díjazottjainak szívből gratulálunk, munkájukhoz további szakmai-közösségi sikereket, inspiráló kihívásokat és jó egészséget kívánunk!

Nemzeti Művelődési Intézet

NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET

Hagyomány. Érték. Közösség.

nemzetimuvelodesiintezet

nmi.hu

DOMOKOS LÁSZLÓ

Kulturális intézmények szerepvállalása a társadalmi innováció területén

ALAPVETÉSEK

Az élni akarás motiváló ereje a hajtóereje az innovációnak. A veszélyként érzékelt kihívások félelmet keltenek, amelyre válasz az egyén és a közösség változtatási képessége.

Az élni-akarás mellett az örökkévalóságban fennmaradás szándéka olyan cselekedet, alkotás, amely az egyén és közössége nyomot hagyni akarásában a másik motivációs erő.

Két alapvető filozófiai kérdés a mögöttes magyarázat:

- Kik vagyunk?
 - egyén önkifejezése – egyediség
 - közösen és jól szerveződve többek vagyunk, messzebbre juthatunk, mint külön-külön, egyenként.
- Merre tartunk?

Ezen keretek térségenként lehatárolódnak, és érintkezve versenyeznek egymással. Az összemérés békés eszközeként alakultak ki az ókori görög Olimpiák ismétlődő eseményei, amelyek azonos feltételek, szabályok között mérte össze a résztvevő egyén teljesítményét. A közösségek versenye pedig elsősorban a Föld erőforrásai feletti birtoklásért történő harc az ismétlődő háborúk formájában jelent meg. Az egyén és a közösségek versenye a fennmaradásért ad egy erős társadalmi motivációt, a győzelemre, sikerre törekvéssel az építés, alkotás és a harc, a rombolás eszközeivel. A társadalmi sikeresség, eredményesség javítása a győzelemhez vezető út a rendelkezésre álló és/vagy megszerzhető erőforrások minél

hatékonyabb felhasználását helyezi előtérbe. A hatékonyság javítását, az élet jobb fennmaradási esélyét a társadalom jól szervezettsége, jól vezetettsége bizonyította az évezredek tanulságai alapján. A jól vezetett és szervezett közösségek, társadalmak olyan társadalmi fennmaradás esélyét erősítő tényezőket hordoz ki folyamatosan, amely egyik definíció szerint a korábban már jól működő rutinok újszerű kombinációját, illetve adaptációját adják, amelyek kiegészítik a felmerült társadalmi igényeket, új képességeket teremtve ezáltal. Ezt a folyamatot nevezhetjük innovációs folyamatnak.

A sikeres innováció egyik alapvető feltétele az a társadalmi fenntartási képesség iránti igény felismerése és ösztönzése, amit innovációs ökoszisztéma-felépülésként azonosíthatunk be. Minden társadalom folyamatos innovációkat igényel, de eltérő intenzitással. Ez az intenzitásbeli különbség adja a társadalmak eltérő állapotának különbségét. Ez pedig eltérő társadalmi-kulturális jellemzőket mutat. Egyfelől az egyének alkotási képességének népszerűségi megjelenésében érhető tetten az innovációs intenzitás mértéke. Másrészt a közösségek együttműködésének színvonalát mutatja a társadalom működésének, szervezettségének színvonala. Az egyén és a közösség innovációs képessége adja meg a társadalmi innováció kiterjedtségét, eredményességét, amelyet az innovációs ökoszisztémának tekintek.

A következőkben a fenti, társadalmi innováció fogalmi környezetének nézőpontjából értelmezem a Magyarországon kiemelkedő sikerességű, kulturális és közösségi művelődési színtereket, szervezeti ökoszisztémát mutató intézményesüléseket.

A vizsgálatom célja, hogy számba vegyem a magyarországi társadalmi innovációs ökoszisztéma jellemzőit, azokat a tényezőket keresem, amelyek képesek voltak az elmúlt években a Covid-járványt követő időszakban megújulást erősítő hatást gyakorolni a közösségi, kulturális szervezetekben, intézményi keretek között. A társadalmi innováció azon jó gyakorlatainak számbavétele, amelyek jellemzője, hogy a közösségek életminőségét, vagyis társadalmi jóllétét (well-being) és/vagy az egyén és helyi közösségének gazdasági értelemben vett gyarodását, jólétét (welfare). A társadalmunk tagjainak végső célja az anyagi jólétről, azt meghaladva a jóllétének meglétére, gondozására helyeződik át. Ma már az ENSZ, az OECD, az EU dokumentumai a well-being kifejezést használják, mint azt az emberi célt, amelyet az öröm, a biztonság, az egészség, a jó közösségek mutatnak igazi emberi motívációként.

Természetesen a jóllét fogalmának része az anyagi jólét, de emellett az egészségesen megélt évek száma, a mentális egészség, az érzelmi egyensúly, a minőségi kapcsolatok, a boldogság, az emberi boldogulás tudásának és képességének témaköre is ide tartozik.

A közösségi művelődés rendkívül érzékenyen reagál az egyének vágyainak, motivációjának, kezdeményezéseinek megjelenésére, hiszen élő közösségeink tudat, illetve igény változásait a közösségeink tagjai közvetítik. Amennyiben a tagok jóllétéhez, jóllét-érzéséhez, mondhatjuk boldogságához nem járul hozzá, akkor elveszti az egyén érdeklődését és keres más közösséget, például valamilyen virtuális közösséget. A virtuális közösségek tagjai jóval egyszerűbben tudnak be- és kilépni a közösségből, emellett rejtőzködési lehetőséget kínál a személyes jelenlét helyett a közösségi kapcsolatok megvalósításában.

MÓDSZERTAN

A vizsgálatom módszere mélyinterjú olyan közösségi véleményvezérekkel, akik közösségek alapításában, életében széleskörű befolyást gyakoroltak és közösségi szervezeteket, gazdasági társaságokat, alapítványokat és intézményeket vezettek, illetve most is vezetnek.

A személyes interjúk 7 kérdés köré szerveződtek, amelyek a bemutatott joggyakorlat kifejtésén túl sok esetben kapcsolódó dokumentumok és kiadványok megismerésére is alkalmat teremtett.

SZINTÉZIS

A kulturális szervezetek ma már közösségi szervezetek is jellemzően. Vagyis a közösségi szervezetekkel szorosan együttműködnek, vagy már az alapítójuk, a vezető is egy közösség vezérégyénisége. Van egy harmadik részük, amelyek jelentős épületvagyon és kiváló tereket birtokló szervezetek és a szocialista átalakulás előnyeit a mai na-

pig is megtartotta, még akkor is, ha a II. világháború előtt egy civil szerveződés, egy egyesület hozta létre, szervezte meg, majd államosították. Tehát széles spektrumon helyezkednek el a művelődés különböző szakágaihoz tartozó „kultúra templomai”.

A társadalmi innováció fogalma a közösségi, kulturális intézetek körében is igen tág keretek között értelmezhető. Jellemzően ez a meghatározás alkalmazható a kulturális szintéren is: „Korábban már jól működő rutinok újszerű kombinációját, illetve adaptációját, amelyek kielégítik a felmerült társadalmi igényeket, új képességeket teremtve ezáltal.”

A társadalmi innovációk közös jellemzőit a közösségi, kulturális szervezetek esetében az alábbiakban lehet összefoglalni a tizenegy mélyinterjún elhangzottak alapján:

- a legfőbb sikerességi feltétel a vezető személyiség, aki belső indíttatású, elkötelezett a környezetében élők jobb élethez juttatás érdekében,
- ez a kulcs alapító/vezető személyiség a cselekvőkép és kiváló szervező képességgel rendelkezik, a hosszú ideig töretlen belső motivációval rendelkezik és képes példát mutatni saját viselkedésével, bizalmat építeni személyes kapcsolataiban,
- érti a közösségének igényeit és „nyelvét”, erős kommunikációs hatást képes kifejteni és már-már marketinges, ügyfélorientált szemléletű a szervezési munkájában,
- a közössége stakeholdereivel kiváló együttműködésre képes bizalmi alapon, valamint a térsége, az ország és a határon túli tagokkal rendelkező hálózatot képes felépíteni a „mag értékeremtésre”, illetve kapcsolódni hasonló értéket képviselő meglévő hálózatokhoz,
- egyediséget hordoz az az érték, amely „szolgáltatásá-ra” kínál fel, mint tevékenységének kimenete, legyen az output és outcome egyaránt, így a tevékenységének „magja” egy történetbe, egy élmény megélésében ágyazódik be,
- képes szervesen alkalmazkodni a környezetéhez, rugalmas kapacitás/erőforrás szervezéssel, valamint egyedi „termék értékesítésével”, amely mindig térítési díjas, de lehetőleg valamilyen támogató, külső finanszírozó bevonása is kapcsolódik a termék megszerzéséhez,
- a profilja jellemzően valamilyen minőségi, élmény-tudástranszfer, vagyis nem az ismeretek átadására koncentrál, hanem az ismeretek felismerésére a közösségi együttlétek során,
- a vezetés képes a saját szervező képességét és adottságait összekapcsolni az ötletet hozóval, az ügyféllel és egy partnerrel, aki képes hozzájárulni a megvalósításhoz.

„A partnerség modelljét” alkalmazza a szervezet vezetése.

Résztevők:

Lezsák Sándor
elnök – Népfőiskola Alapítvány

Závogyán Magdolna
korábbi ügyvezető – Nemzeti Művelődési Intézet

L. Simon László
korábbi főigazgató – Magyar Nemzeti Múzeum

Radics Eszter
elnök – Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola

Molnár L. Milán
igazgató – Aba-Novák Agóra Kulturális Központ

Somogyi Béla
igazgató – Agóra Tudományos Élményközpont

Kovács István
igazgató – Vasvár Népfőiskola

Kovács Norbert
polgármester – Kiscsősz

Végh Zsolt, Sarkadi Nagy László
igazgatók – Pegazus Színház

Zsigmond Gábor
főigazgató – Magyar Nemzeti Múzeum

Nagy Edina
ügyvezető – Nemzeti Művelődési Intézet

Citerazsenekar az ASzakkör Program évadnyitóján

Flashmob a III. KözösÉg fesztiválon

Népviseletbe öltözött táncosok az V. Magyar Értékek Napján